ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 112, Ocak 2021, s. 51-63

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.48135>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
2.12.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.01.2021

Doç. Dr. Sibel ARSLAN

Kırıkkale Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi
sblarslan06@gmail.com

Sıla TURHAN

Nuran Refik Altaş Ortaokulu, Beden Eğitimi Öğretmeni
silasoylu86@hotmail.com

BEDEN EĞİTİMİ DERSİ GENEL AMAÇLARININ GERÇEKLEŞME DURUMUNA İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ (KIRIKKALE İLİ ÖRNEĞİ)¹

Öz

Bu araştırmanın amacı liselerde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Tarama modelinde betimsel bir araştırma olan çalışmanın örneklemini 1040 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen beşli Likert tipinde anket kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen kişisel bilgiler ve beden eğitimi dersine yönelik görüşlerin değerlendirilmesinde yüzde, frekans ve aritmetik ortalama değerleri ile gruplar arası karşılaştırmalarda t-testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin beden eğitimi dersini gerekli gördüğü, beden eğitimi dersinin genel amaçlarının gerçekleştiğini düşündükleri belirlenmiştir. Öğrenciler beden eğitimi dersi ile ilgili olarak en fazla “dersin genel amaçlarının günlük yaşama uygun” olduğuna, en az “beden eğitiminin seçmeli ders olması gerektiği” görüşüne katılmaktadırlar. Öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşlerinin “cinsiyet, okul türü, beden eğitimi dersini gerekli görme, okullarında yeterli sayıda beden eğitimi

¹ Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD’nde aynı başlıkla kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

öğretmeni olması ve beden eğitimi dersine severek katılma” durumuna göre dağılımı arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Beden Eğitimi, Spor, Beden Eğitimi Dersi, Beden Eğitimi Dersinin Genel Amaçları

EVALUATION OF THE OPINIONS OF STUDENTS CONCERNING THE REALIZATION OF THE GENERAL PURPOSES OF THE COURSE OF PHYSICAL EDUCATION (THE CASE OF THE PROVINCE OF KIRIKKALE)

Abstract

The objective of this study is to determine the opinions of the students attending high school concerning the general purposes of the course of physical education. The sample of the research, which is a descriptive research in the scanning model, consists of 1040 high school students. In the study, a five-point Likert type questionnaire developed by the researchers was used. Percentage, frequency, and arithmetic mean values, t-test, and ANOVA test were used to evaluate research data. At the end of research, it was determined that the students considered physical education lesson necessary and that the general purposes of the physical education lesson were realized. The opinion the students most agreed with concerning the course of physical education was that “the general purposes of the course are compatible with the daily life”, and the one they least agreed with was that “the physical education should be an elective course”. The students thought that the factors that were most effective on the course achieving its general purposes were that “the school didn’t have adequate tools and equipment” and the “inadequacy of the sports halls/facilities the school had”; and that the factors that had relatively less effect were that “the course was taught in coed classes” and “the inadequacy of the number of the teachers of physical education”.

Keywords: Physical Education, Sports, Physical Education Course, General Purposes of the Course of Physical Education

GİRİŞ

İnsanlık tarihi ile başlayan eğitimin, ilkel toplumlardan bugüne kadar farklı tanımları yapılmış olmasına rağmen, “davranış değişikliği” olan temel hedef hep aynı kalmıştır. Eğitim anlayışı uzun zaman “bilgi öğrenme ve bunu uygulama” olarak kabul görürken, bugün “bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yolu ile kasıtlı olarak, istendik yönde değişiklik meydana getirme süreci” olduğu ifade edilmekte (Ertürk, 1973) ve aynı zamanda eğitim, bireylerin “çok yönlü” gelişimini sağlamayı amaçlamaktadır (Demirel, 2001).

Bu “çok yönlü” gelişimi sağlama potansiyeli bulunan en önemli eğitim alanlarından birisi beden eğitimidir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), beden eğitimi ve sporu, yetişmekte olan kuşaklara fikren ve bedenen sağlık kazandıran bir faaliyet alanı olarak görmekte; genel eğitim programlarının bütünleyici bir parçası olması nedeniyle öğrencilerin fiziksel aktiviteler aracılığıyla psikomotor, bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanda gelişimine, sosyal yaşantısının içinde sporu yaşam tarzı hâline getirmesine, okul dışı serbest zamanlarını kültürel ve sportif etkinliklerle değerlendirmesine katkıda bulunduğunu kabul etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı

[MEB], 2018).

Bilinmektedir ki beden eğitimi ve sporun çocuk, genç, yetişkin, kadın, erkek kısacası tüm bireylerin gelişiminde gözle görülen ve hissedilebilen faydaları vardır. Kişilerin bedensel sağlıklarıyla birlikte, güç, kuvvet, saygı, sevgi, hoşgörü, adalet, rekabet duygusu, azim, hırs, adil oyun oynama, kurallara uyma, kişilik gelişimi, kültürlenme, becerilerini tanıma, sosyalleşme, insanlarla iyi ilişki, iletişim becerisi gibi birçok niteliği kazanması konusunda büyük öneme sahiptir (İnal, 2006). Tüm eğitim kademelerinde okul programlarının bir parçası olarak Beden Eğitimi dersi, her şeyden önce çocuğun bedenlen sağlığı olmasını, psiko-motor davranışların yeterli gelişmesini sağlamakla birlikte, fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel yönlerden de gelişime yardımcı olan; bireylerin her yönden bir bütün olarak gelişebilmesi için çok önemli bir derstir. Buna ek olarak beden eğitimi ve spor bu bireylerde, kendini yönetme, hâkim olma ve düşünce üretme gibi maharetleri geliştirmelerini sağlar (MEB, 1988, 2018). Bu kadar geniş bir yelpazede yarar sağlama potansiyeli bulunan beden eğitimi ve sporu, bireylerin ve toplumların hayatında bir yaşam tarzı haline getirebilmelerini sağlayacak en önemli araçlardan birisi şüphesiz ki okullarda verilen beden eğitimi dersleridir.

MEB, Beden Eğitimi dersi yoluyla gerçekleştirmeyi hedeflediği genel amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

“Atatürk’ün ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme; bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme; sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme; iyi duruş alışkanlığı edinebilme; beden eğitimi ve spor ile ilgili temel, bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme; ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme; halk oyunlarımızla ilgili bilgi, beceriler edinme ve bunları uygulamaya istekli olabilme; milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrayabilme ve törenlere katılmaya istekli olabilme; beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını spor faaliyetleriyle değerlendirmeye istekli olabilme; temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme; tabiatı sevmek, temiz hava ve güneşten faydalanabilme; iş birliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme; görev ve sorumluluk alma, lidere uyma ve liderlik yapabilme; kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme; dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme; demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme; kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme; spor araç ve tesisleri hakkında bilgi sahibi olma ve bunları gereği gibi kullanabilme” (Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı [MEGSB], 1988).

Beden eğitimi dersinin eğitim sistemi içindeki değeri dikkate alındığında, dersin bakanlık tarafından belirlenen amaçlarının gerçekleşme düzeyi ve öğrencilerin bu konudaki algıları, beden eğitimi ve spor dersinden beklenen gelişim hedeflerinin gerçekleşmesi bakımından önemli görülmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın genel amacı liselerde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşmesi hakkındaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma, liselerde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik tarama modelinde betimsel bir araştırmadır.

“Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 1994, 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2017–2018 öğretim yılında Kırıkkale il merkezinde bulunan devlet liselerinin dört farklı türünde (Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri ve Spor Lisesi) öğrenim gören 9.179 öğrenci oluşturmaktadır. Diğer okul türlerinde (Anadolu Kız İmam Hatip Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, İmam Hatip Lisesi) Beden Eğitimi dersi seçmeli ders olarak alındığı için evrene dahil edilmemiştir. Örneklem sayısı evrenin %10’u olan 918 kişi olarak kabul edilmiş ve örneklemde daha fazla kişiye (1050 kişi) anket uygulanmıştır. Kırıkkale il merkezinde bulunan ve tesadüfi olarak belirlenen devlet liselerindeki dört farklı okuldaki (Kırıkkale Anadolu Lisesi, Osmangazi Fen Lisesi, Kırıkkale Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Şehit Hakan Yorulmaz Spor Lisesi) yine tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenen toplam 1040 öğrenciden (559 kız, 481 erkek) elde edilen veriler değerlendirilmiş; gelişigüzel doldurulduğu düşünülen 10 anket dikkate alınmamıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Ankette kişisel bilgiler, beden eğitimi dersi amaçlarının önermeye çevrilmesiyle oluşturulan beşli Likert tipinde ifadeler, beden eğitimi dersi ve dersin genel amaçlarına ulaşmasını etkileyen unsurlarla ilgili sorular yer almaktadır. Uygulama Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alındıktan sonra, ders saatleri içerisinde bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Kullanılan anketin Cronbach’s Alpha değeri .929 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Kişisel bilgiler ve beden eğitimi dersine yönelik görüşlerin değerlendirilmesinde yüzde (%), frekans (f) ve aritmetik ortalama ($\bar{x}$) değerleri kullanılmıştır. Öğrencilerin seçeneğe katılma düzeyinin aritmetik ortalaması; 1.00-1.79 olduğunda “kesinlikle gerçekleştiriyor/hiç katılmıyorum/hiç etkilemez”; 1.80-2.59 olduğunda “gerçekleştiriyor/katılmıyorum/etkilemez”; 2.60-3.39 olduğunda “orta/kısmen”; 3.40-4.19 olduğunda “gerçekleştiriyor/katılmıyorum/etkiler” 4.20-5.00 olduğunda “kesinlikle gerçekleştiriyor/çok katılmıyorum/çok etkiler” olarak yorumlanması kabul edilmiştir.

Yapılan normallik testi sonucunda çarpıklık ve basıklık değerleri -1,500 ve +1,500 arasında olduğundan, verilerin normal dağıldığı kabul edilerek (Tabachnick & Fidell, 2013) parametrik testler kullanılmış; ikili karşılaştırmalar t-testi ile grup karşılaştırmaları da One-Way ANOVA ile analiz edilmiştir. Grup karşılaştırmalarında anlamlı çıkan sonuçlarda öncesinde homojenliği belirlemek için Levene testi uygulanmış ve farklılık yaratan grupların tespitinde Post-Hoc analizleri kullanılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Tablo 1’de öğrencilerin kişisel bilgileri verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

		f	%	n
Cinsiyet	Kadın	559	53,8	1040
	Erkek	481	46,2	
	Anadolu Lisesi	369	35,5	
Lise Türü	Fen Lisesi	291	28,0	1040
	MTAL	243	23,3	
	Spor Lisesi	137	13,2	
	Sayısal-Fen	429	41,2	
	Eşit Ağırlık	244	23,5	
Bölüm Türü	Mesleki alan	198	19,0	1040
	Spor	128	12,3	
	Yabancı dil	35	3,4	
	Sözel	6	0,6	

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin %53,8’i kadın, %46,2’si erkek ve %35,5’i Anadolu Lisesi, %28’i Fen Lisesi, %23,3’ü MTAL, %13,2’si Spor Lisesi öğrencisidir. %41,2’si sayısal-fen, %23,5’i eşit ağırlık, %19’u mesleki alan, %12,3’ü spor alanında öğrenim görmektedir.

Tablo 2’de öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik genel fikirlerine ilişkin görüşleri verilmiştir.

Tablo 2. Beden Eğitimi Dersine Yönelik Genel Fikirler

		f	%
Beden Eğitimi Dersini Gerekli Görme	Evet	884	85,0
	Hayır	156	15,0
Beden Eğitimi Dersine Severe Katılma	Evet	828	79,6
	Hayır	212	20,4
Spor Salonu Olup-Olmama	Evet	746	71,7
	Hayır	294	28,3
Beden Eğitimi Öğretmeni Sayısını Yeterli Bulma	Evet	834	80,2
	Hayır	206	19,8

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrenciler çoğunlukla beden eğitimi dersini gerekli görmekte (%85) ve derse severe katıldığını (%79,6) belirtmektedirler. Ancak %15’i derse gerekli görmediğini ve %20,4’ü sevmediğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğunun okullarında spor salonu bulunduğu (%71,7) ve beden eğitimi öğretmeni sayısını yeterli buldukları (%80,2) görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, spor salonu varlığı ve beden eğitimi öğretmeni sayısının yeterli açısından sonuçlar olumlu görülmektedir ancak araştırmaya sadece dört okulun dahil edilmiş olması bu konuda yanıltıcı olabilir. Yapılan benzer bir araştırmada okulların %47’sinin spor salonuna sahip olmadığı tespit edilmiştir (Mamak, 2012).

Türkiye’de yapılan eğitim araştırmaları okulların %87’sinde spor salonu bulunmadığı (Eğitimsen, 2019), 2017-2018 öğretim yılında spor salonu olmayan okul sayısının 54 bin 942 olduğunu göstermektedir (ERG,2019). Bu şartlar altında beden eğitimi dersinin beklenen amaçlara yüksek düzeyde ulaşmasının imkânsızlığı ortadadır.

Spor salonlarının yeterli sayıda olması beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmasında oldukça önemlidir ve yapılan araştırmalar bunun bir ön koşul olduğu ortaya koymuştur (İmamoğlu, 1989). Ayrıca bu araştırmanın sonuçları, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun beden eğitimi dersini gerekli gördüğü ve derslere severek katıldıklarını göstermektedir. Bu durum da beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmasında önemli başka bir kriterdir. Öğrencilerin derslere isteyerek katılması ve dersin gerekliliğini kavrayabilmesi için, spor yapma imkanına ulaşması, tesislere erişimi gibi etkenlerin yerine getirilmesi gereklidir (Kishalı, 1999).

Tablo 3’de öğrencilerin Beden Eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeylerine Yönelik Görüşleri

<i>Beden Eğitimi Dersi Genel Amaçları</i>	<i>$\bar{x}$</i>	<i>ss</i>
Beden eğitimi ve spor ile ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme	3,79	1,20
Tabiatı sevmek, temiz hava ve güneşten faydalanma	3,78	1,29
Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme kaybetmeyi kabullenme hile ve haksızlık karşısında olabilmek	3,73	1,23
Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirebilmek	3,72	1,23
Görev ve sorumluluk alma lidere uyma	3,70	2,03
Spor araç ve tesisleri bilgisi	3,69	1,20
İyi duruş alışkanlığı edinebilme	3,66	1,23
İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme	3,66	1,29
Kendine güven duyma yerinde ve çabuk karar verebilme	3,64	1,19
Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme	3,63	1,23
Sinir-kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme	3,60	1,23
Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme	3,55	1,25
Milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama törenlere katılmaya istekli olma	3,54	1,29
Bütün organ ve sistemleri seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme.	3,50	1,24
Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi beceri tavır ve alışkanlıklar edinebilme	3,48	1,28
Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme	3,42	1,28
Ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilmek	3,13	1,39
Halk oyunları ile ilgili bilgi ve beceriler edinebilme ve bunları yapmaya istekli olma.	2,87	1,39

Tablo 3’de görüldüğü üzere öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde en yüksek ortalama başlamak üzere sırasıyla “beden eğitimi ve spor ile ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme, tabiatı sevmek, temiz hava ve güneşten faydalanma, dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme kaybetmeyi kabullenme hile ve haksızlık karşısında olabilmek, beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirebilmek, görev ve sorumluluk alma lidere uyma, spor araç ve tesisleri bilgisi, iyi duruş alışkanlığı edinebilme, işbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme, kendine güven duyma yerinde ve çabuk karar verebilme, kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme, sinir-kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme, demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme, milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama törenlere katılmaya istekli olma, bütün organ ve sistemleri

seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme, temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi beceri tavır ve alışkanlıklar edinebilme, Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme” amaçlarının “gerçekleştiğini” düşünmektedirler.

Verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, beden eğitiminin fiziksel faydalarının yanında ruhsal ve sosyal faydalarının da öğrenciler tarafından benimsendiği; sağlık açısından elde edilecek kazanımların gerçekleşmesine olan inanç düzeylerinin iyi düzeyde olduğu bulunmuştur. Yapılan benzer çalışmalarda bu araştırma sonuçlarını destekleyen sonuçlar elde edildiği görülmektedir (Özdağ, Kürkcü ve Pepe, 2008; Yıldırım, 1997; Yalçınkaya, Saraçoğlu ve Varol, 1993; Göktaş ve Arıkan, 2007).

Araştırma bulguları “ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme ile halk oyunları ile ilgili bilgi ve beceriler edinebilme ve bunları yapmaya istekli olma” amaçlarının gerçekleşme düzeyinin ise “orta” seviyede olduğunu düşünmektedirler. En düşük ortalamaya sahip olan ve büyük oranda birbiriyle bağlantılı olan bu ifadeler değerlendirildiğinde başka araştırmalarda da (Öçalan ve Erdoğan, 2009; Sönmez, 2006) benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durum halkoyunlarına ve ritim eşliğinde hareketlere gereken önemin verilmemesinden ve yıllık planlarda bu konuların yeterince yer almamasından kaynaklanabilir. Bunun yanında, dersin genel amaçları arasında halkoyunları ve ritim eşliğinde hareket edebilmeye yönelik hedefler bulunmasına karşın, beden eğitimi öğretmenliği bölümü müfredatında halkoyunları ve ritm eğitimi derslerinin sadece bir dönem yer alması önemli bir eksiklik (YÖK, 2018). Bu konuda yeterli alt yapıya sahip olmayan öğretmenlerin, öğrencilerinde bu amacın gerçekleşmesine yeterince katkı sağlayamayacağı ortadadır.

Tablo 4’de öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin genel görüşleri verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri

<i>Beden Eğitimi Dersine İlişkin Görüşler</i>	$\bar{x}$	ss
BE dersinin genel amaçları günlük yaşama uygundur	3,63	1,21
BE dersinin genel olarak amaçlarına ulaşmaktadır	3,60	1,23
BE dersi müfredatı, Beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşmesine uygundur	3,59	1,22
BE dersi müfredatı, yaşam boyu spor yapma alışkanlığı kazandırmaya uygundur	3,52	1,26
BE dersi seçmeli ders olmalıdır	3,22	1,52

Tablo 4’de görüldüğü üzere öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde dersin “genel amaçlarının günlük yaşama uygun olduğu ($\bar{x}=3,63$), genel olarak amaçlarına ulaştığı ($\bar{x}=3,60$), müfredatının dersin genel amaçlarının gerçekleşmesine ($\bar{x}=3,59$) ve yaşam boyu spor yapma alışkanlığı kazandırmaya uygun olduğuna ($\bar{x}=3,52$)” “katılıyorum” düzeyinde görüş bildirdikleri görülmektedir. “Beden Eğitimi dersi seçmeli ders olmalıdır ($\bar{x}=3,22$)” görüşüne ise “kısmen” katılmaktadırlar.

Tablo 5’te öğrencilerin beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmasında etkili olan faktörlere dair görüşleri verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersinin Genel Amaçlarına Ulaşmasında Etkili Olan Faktörlere Yönelik Görüşleri

<i>Etkili Olan Faktörler</i>	<i>$\bar{x}$</i>	<i>ss</i>
Okulun yeterli araç-gereç/malzemeye sahip olmaması	3,78	1,33
Okulun spor salonu/tesis olanaklarının eksikliği	3,69	1,39
Okul idaresinin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu	3,64	1,34
Beden eğitimi dersinde işlenen konuların, beden eğitimi dersi genel amaçlarına uygun olmaması	3,52	1,28
Diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu	3,51	1,34
Beden eğitimi öğretmenlerinin akademik yetersizliği	3,50	1,31
Sınava hazırlık/sınav kaygısı (liselere geçiş ve üniversite sınavı vb.)	3,41	1,37
Beden eğitimi dersinin genel amaçlarının günlük yaşama uygun olmaması	3,39	1,29
Ailenin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu	3,37	1,35
Beden eğitimi öğretmenlerinin sayısal eksikliği	3,31	1,39
Beden eğitimi dersinin kız-erkek karma olarak işlenmesi	2,78	1,52

Tablo 5'te görüldüğü üzere öğrencilerin beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmasında sırasıyla; okulun yeterli araç-gereç/malzemeye sahip olmaması ($\bar{x}=3,78$), okulun spor salonu/tesis olanaklarının eksikliği ($\bar{x}=3,69$), okul idaresinin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu ($\bar{x}=3,64$), beden eğitimi dersinde işlenen konuların beden eğitimi dersi genel amaçlarına uygun olmaması ($\bar{x}=3,52$), diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu ($\bar{x}=3,51$), beden eğitimi öğretmenlerinin akademik yetersizliği ($\bar{x}=3,50$), sınava hazırlık/sınav kaygısının (liselere geçiş ve üniversite sınavı vb.) ($\bar{x}=3,41$) “etkili” olduğunu belirtmektedirler. Ailenin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu ($\bar{x}=3,37$), beden eğitimi öğretmenlerinin sayısal eksikliği ($\bar{x}=3,31$), beden eğitimi dersinin kız-erkek karma olarak işlenmesinin ($\bar{x}=2,78$) ise beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmasını “kısmen” etkilediğini düşünmektedirler. Taşmektepligil, Yılmaz ve İmamoğlu (2006) da yaptıkları araştırmaya göre; okullarda yeterli tesis ve malzeme bulunmadığı ve bu durumun beden eğitimi dersleri açısından olumsuz sonuçlara neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca okullarda spor tesisi ve malzeme durumunun, öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumlarını etkilediği de bilinmektedir (Kılıç, 2015).

Tablo 6’da cinsiyete göre öğrencilerin beden eğitimi dersi, genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeylerine Yönelik Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	<i>Cinsiyet</i>	<i>n</i>	<i>$\bar{x}$</i>	<i>ss</i>	<i>p</i>
Beden Eğitimi Genel Amaçlar	Kadın	559	3,47	0,89	0.000*
	Erkek	481	3,67	0,98	

* $p<0.05$

Tablo 6’da görüldüğü üzere yapılan t-testi sonucuna göre öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşlerinin cinsiyete göre dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüş ($p<0.05$) ve erkek öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme durumuna yönelik görüşlerinin, kız öğrencilerden daha olumlu olduğu bulunmuştur.

Benzer çalışmalar da erkek öğrencilerde beden eğitimi dersi genel amaçların gerçekleşme düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Öçalan ve Erdoğan, 2009; Sönmez, 2006). Bu durumu destekler biçimde erkek öğrencilerin beden eğitimi derslerine yönelik tutumlarının daha

olumlu olduğu (Çelik ve Pulur, 2011; Taşgın ve Tekin, 2009; Koca ve Demirhan, 2004) bilinmektedir. Bu durumun, erkeklerin yüksek sosyal statü ve popüleriteyi yükseltmek, kişiye kazanma arzusunun ve yarışmacı ruhu kazandırmak amacıyla spora daha fazla önem vermesinin katkısı olduğu düşünülmektedir (aktaran: Göktaş ve Arıkan, 2007). Bu doğrultuda beden eğitimi dersinin erkeklerde bu tür amaçların gerçekleşmesine daha fazla katkı yaptığı söylenebilir. Yapılan araştırmalar dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de erkeklerin spor konusunda daha etkin olduklarını göstermekte (akt.Yüksel, 2014; Kılıç, 2015) ve bu durum beden eğitimi derslerinde de kendini hissettirmektedir.

Tablo 7’de okul türüne göre öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeylerine Yönelik Görüşlerinin Okul Türüne Göre Dağılımı

Okul Türü	n	$\bar{x}$	ss	p	Levene Sig.	Post Hoc
Anadolu Lisesi	369	3,38	1,01			
Fen Lisesi	291	3,60	0,69			
MTAL	243	3,78	0,96	0.00*	0,00*	AL<FL-MTAL
Spor Lisesi	137	3,59	1,09			
Toplam	1040	3,56	0,94			

*p<0,05

Tablo 7’de görüldüğü üzere yapılan ANOVA analizi sonucuna göre öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşlerinin okul türüne göre dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir ($p<0.05$). Farklılık yaratan grupları belirlemek amacıyla yapılan Games-Howell Post-Hoc analiz sonucuna göre, Anadolu Lisesi öğrencileri beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleştiğine, Fen Lisesi ve MTAL öğrencilerine göre daha az katılmaktadırlar.

Çelik ve Pulur (2011) yaptıkları araştırmada beden eğitimi dersine yönelik tutumların okul türüne göre farklılaşmadığını bulmuştur. Bu araştırmada ise öğrencilerin bireysel özellikleri, spor tesisi, malzeme vb. gibi imkânlar, okul idaresinin derse verdiği önem ve ders öğretmenlerinin yaklaşımı gibi nedenlerin, bu farkın ortaya çıkmasındaki etkenler olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 8’de öğrencilerin beden eğitimi dersini gerekli görme durumuna göre dersin genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Genel Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine Yönelik Görüşlerinin Derse İlişkin Genel Fikirlerine Göre Dağılımı

		n	$\bar{x}$	ss	p
Beden eğitimi dersini gerekli görme	Evet	884	3,65	0,92	0.000*
	Hayır	156	3,03	0,85	
Beden eğitimi öğretmeni sayısal yeterlilik durumu	Evet	834	3,60	0,95	0.008*
	Hayır	206	3,40	0,88	
Beden eğitimi dersine severek katılma durumu	Evet	828	3,69	0,91	0.000*
	Hayır	212	3,06	0,88	

*p<0.005

Tablo 8’de görüldüğü üzere yapılan t testi sonucuna göre öğrencilerin “beden eğitimi dersini gerekli görme, beden eğitimi öğretmeni sayısını yeterli bulma ve derse severek katılma” durumuna yönelik görüşleri ile dersin genel amaçlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($p<0.05$) ve olumlu görüş bildirenlerin,

dersin genel amaçlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşlerinin de daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Beklendiği gibi dersin önemini ve gereğini kavrayan ve dersi seven öğrencilerde, dersin amaçlarının gerçekleşme düzeyi de yüksek bulunmuştur. Bir dersin amacına ulaşması için o dersin öğrenciler tarafından önemi ve gereğinin benimsenmesi gerekir (Göktaş ve Arıkan, 2007). Bu durum bir dersin amaçlarına ulaşmasında öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmesinin, dersi sevmesinin ve ders öğretmenlerinin katkılarının ne kadar önemli bir etken olduğu göstermektedir.

Beden eğitimi dersinin fonksiyonelliğini mevcut durumdan daha ileriye taşımak için, okullarda ihtisas sahibi beden eğitimi öğretmenlerinin görevlendirilmesi, dersleri sevdirecek müfredatların hazırlanması ve uygulamaya geçilmesi beden eğitimi derslerinin genel amaçlarının gerçekleşmesinde etkili olacaktır (Taşmektepligil ve ark. 2006).

Öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşleri ile öğrenim gördükleri bölüm, anne ve baba eğitim düzeyi, okullarda spor salonu olma durumu arasında $p<0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak bu durumun araştırmaya katılan sözel bölüm öğrenci sayısının azlığından kaynaklanabileceği göz ardı edilmemelidir. Öçalan ve Erdoğan (2009) ise sosyal bilimler ve yabancı dil alanı öğrencilerinin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleştiğine olan inançlarının, fen bilimleri ve Türkçe-matematik bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere göre daha olumlu olduğunu tespit etmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Gelişim bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel yönleriyle bir bütündür ve insanı geliştirmeye odaklanan eğitimin, gelişimin her yönüne aynı anda ve aynı değerle ilgilenmesi gerekliliği ortadadır. Ancak eğitim sisteminin daha çok bilişsel unsurlar üzerine odaklanarak, gelişimin diğer alanlarını ihmal ettiği bilinmektedir. Oysa eğitimde bu dört alanının aynı düzeyde geliştirilmesi, sadece bireylerin yetiştirilmesinde değil, sağlıklı toplumlar yaratma açısından da vazgeçilmezdir.

Eğitim sistemi içinde yer alan her ders, mutlaka bu gelişim alanlarından bir ya da birkaçına hizmet eder. Ancak eğitimin hedeflediği bu dört gelişim alanına aynı anda katkı sağlama potansiyeli olan (MEB, 2018) tek ders Beden Eğitimi dersi. Kısacası Beden Eğitimi dersi, eğitim sistemi içinde bir taşla dört kuş vurmanın tek aracıdır.

Bu kadar büyük bir hazineyi içinde barındırmasına karşın, beden eğitimi dersinin Türk Milli Eğitim sistemi içinde hala gerektiği değeri göremediği bilinen bir gerçektir. Sık sık ders saatlerinin değişmesi, haftada bir saate kadar düşürülmesi, hatta bazı okullarda beden eğitiminin zorunlu ders kapsamından çıkartılması, hala birçok okulda spor salonu bulunmaması, beden eğitimi öğretmeni kadrolarının sayısal yetersizliği gibi durumlar bu durumun en önemli göstergeleri olarak kabul edilebilir.

Oysa ki bireylere bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel alanlarda hedeflenen davranışların kazandırıldığı yer olan okullarda Beden Eğitimi dersinin amaçlarına en üst düzeyde ulaşması, her yönüyle gelişmiş sağlıklı birey ve toplumların yaratılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırma bulguları öğrencilerin çoğunluğunun okullarında spor salonu bulunduğu (%71,7), beden eğitimi öğretmeni sayısını yeterli bulduklarını (%80,2), çoğunlukla beden

eğitimi dersini gerekli gördüklerini (%85) ve derse severek katıldıklarını (%79,6) göstermektedir.

Öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarından “ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme ile halk oyunları ile ilgili bilgi ve beceriler edinebilme ve bunları yapmaya istekli olma” amaçlarına “orta” seviyede ulaşılırken; diğer tüm amaçların “gerçekleştiğini” düşünmektedirler.

Öğrencilerin beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ilişkin olarak “amaçların günlük yaşama uygun olduğu, dersin genel olarak amaçlarına ulaştığı, ders müfredatının genel amaçların gerçekleşmesine ve yaşam boyu spor yapma alışkanlığı kazandırmaya uygun” olduğuna “katıldıkları”; dersin “seçmeli ders olması” görüşüne ise “kısmen” katıldıkları görülmektedir.

Öğrencilerin beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmasında sırasıyla “okulun yeterli araç-gereç/malzemeye sahip olmaması, okulun spor salonu/tesis olanaklarının eksikliği, okul idaresinin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu, beden eğitimi dersinde işlenen konuların beden eğitimi dersi genel amaçlarına uygun olmaması, diğer branş öğretmenlerinin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu, beden eğitimi öğretmenlerinin akademik yetersizliği, sınava hazırlık/sınav kaygısı (liselere geçiş ve üniversite sınavı vb.)”nın “etkili” olduğunu belirtmektedirler. “Ailenin beden eğitimi dersine karşı olumsuz tutumu, beden eğitimi öğretmenlerinin sayısal eksikliği, beden eğitimi dersinin kız-erkek karma olarak işlenmesi”nin ise beden eğitimi dersinin genel amaçlarına ulaşmasını “kısmen” etkilediğini düşünmektedirler.

Öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşlerinin cinsiyete göre dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu; erkek öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme durumuna yönelik görüşlerinin, kız öğrencilerden daha olumlu olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşlerinin okul türüne göre dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleştiğine, Fen Lisesi ve MTAL öğrencilerine göre daha az katıldıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin dersin genel amaçlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşleri ile beden eğitimi dersini gerekli görme, beden eğitimi öğretmeni sayısını yeterli bulma ve derse severek katılma durumuna yönelik görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve olumlu görüş bildirenlerin, dersin genel amaçlarının gerçekleştiğine daha fazla inandıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşme düzeylerine yönelik görüşleri ile öğrenim gördükleri bölüm, anne ve baba eğitim düzeyi, okullarda spor salonu olma durumu arasında $p < 0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bir dersin amaçlarına ulaşabilmesi elbette ki o dersin belirlenen hedefleri gerçekleştirmeye uygun olarak işlenmesine bağlantılıdır. Bu da ancak ders için gerekli koşulların sağlanmasıyla gerçekleştirilebilir. Beden eğitimi dersinin de amaçlarına ulaşabilmesi için öncelikle spor salonu olmayan okul kalmamalı ve araç-gereç, malzeme eksiklikleri giderilmelidir.

Beden eğitimi dersinin amaçlarına ulaşabilmesinde, öğretmenlerin katkısı yadsınmaz.

Bu nedenle bütün eğitim kademelerinde yeterli sayıda beden eğitimi öğretmeni istihdam edilmelidir.

Halen görevde olan öğretmenlerin akademik donanımlarının iyileştirilmesi, ihtiyaç duydukları konularda hizmet içi eğitim kursları, seminer vb. uygulamalarla desteklenmesi, dersin amaçlarının en yüksek seviyede gerçekleştirilmesine fayda sağlayabilir.

Beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının müfredatları, öğretmenlerin görev yapacağı eğitim kademesi müfredatına uyumlu hale getirilmeli, mesleği icra eden öğretmenlerin herhangi bir öğrenme alanı ile ilgili eksiklik hissetmemeleri sağlanmalıdır.

Beden eğitimi derslerinin amaçlarına daha yüksek düzeyde ulaşabilmesi için, derslerin öğrencilerin beklentileri ve ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanması sağlanmalıdır.

Ders müfredatının günlük yaşama uygun ve yaşam boyu spor alışkanlıkları edinmelerine katkı sağlayacak biçimde düzenlenmelidir.

Öğrencilerin beden eğitimi dersini sevmemesi ve gereksiz bulmasının nedenleri araştırılmalı ve öğrencilerin olumsuz tutumlarını giderecek tedbirler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Çelik, Z., Pulur, A. (2011). “Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları”, Van/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (8) Özel Sayı, 115-121.
- Demirel Ö. (2001). Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Eğitim Sen. (2019). 2018-2019 Eğitim Durumu Raporu. <https://egitimsen.org.tr/2018-2019-egitim-ogretim-yilinda-egitimin-durumu-raporu/> adresinden erişildi. (ET:15.11.2020)
- Eğitim Reformu Girişimi. (2018). Eğitim İzleme Raporu 2017-2018. <https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/> adresinden erişildi. (ET:15.11.2020)
- Ertürk S. (1973). Eğitimde program geliştirme, Yelkentepe Yayınları, Ankara.
- Göktaş, Z., Arıkan, N. (2007). “İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentilerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 1-11.
- İmamoğlu, F.A. (1989). Yüksek öğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin yönetimi ve etkinliği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İnal, A. N. (2006). Beden eğitimi ve spor bilimi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Karasar, N. (1994); Bilimsel araştırma yöntemi (6. Basım), 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd, Ankara.
- Kılıç, M. (2015). Okul spor tesislerinin ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi. Gedik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kışalı, N.F. (1999). İlköğretimde beden eğitimi ve spor derslerinin uygulanabilirliği (Samsun ili örneği), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

- Koca, C., Demirhan, G. (2004). "An examination of high school students' attitudes toward physical education with regard to sex and sport participation", *Perceptual and Motor Skills*, 98(3), 754-758.
- Mamak, H. (2012). "İlköğretim okullarında beden eğitimi ve spor derslerinin amaçlarına ulaşma düzeyini etkileyen faktörler", *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 109-115.
- MEB. (1988). İlköğretim okulları, lise ve dengi okullar beden eğitimi dersi öğretim programları, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- MEB. (2018). Ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi (9,10,11 ve 12. sınıflar) öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120203530835-Beden%20Egitimi> adresinden erişildi. (ET:19.10.2020)
- MEGSB. (1988). İlköğretim okulları, lise ve dengi okullar beden eğitimi dersi öğretim programları, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Öçalan, M., Erdoğan, M. (2009). "Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersinin amaçlarının gerçekleşme düzeyi", *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 280-291.
- Özdağ, S., Kürkçü, R. ve Pepe, K. (2008). "Farklı cinsiyetteki lise 2. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentileri ve beklentilerinin gerçekleşme düzeyi", *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(15), 81-89.
- Sönmez, Ö. (2006). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi genel amaçlarının gerçekleşmesi düzeyine ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics* (sixth ed.), Pearson New International Edition. Boston.
- Taşgın, Ö. ve Tekin, M. (2009). "Çeşitli değişkenlere göre ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutum ve görüşleri", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 457-466.
- Taşmektepligil, Y., Yılmaz, Ç., İmamoğlu, O. (2006). "İlköğretim okullarında beden eğitimi ders hedeflerinin gerçekleşme düzeyi", *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IV(4), 139-147.
- Yalçınkaya, M., Saraçoğlu, A.S., Varol, S.R. (1993). "Üniversite öğrencilerinin spora ilişkin beklentileri", *Spor Bilimleri Dergisi*, 2(4), 12-26.
- Yıldırım, Y. (1997). Lise beden eğitimi dersleri müfredat programında belirtilen beden eğitimi genel amaçları ile atletizm eğitimi için belirlenen özel amaçların gerçekleşme düzeyleri. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Kayseri.
- Yüksel, M. (2014). "Cinsiyet ve Spor", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(XIX), 663-684.
- YÖK. (2018). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programı https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Beden_Egitimi_ve_Spor_Ogretmenligi adresinden erişildi. (ET:13.08.2020).